

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายที่สำคัญของรัฐบาลชุดปัจจุบันได้ให้ความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งแก่องค์กรปกครองทุกระดับตั้งแต่ท้องถิ่นจนถึงประเทศ ให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนครอบคลุมปัญหาทั้งระยะเฉพาะหน้าที่ต้องทำทันที ระยะกลางที่จะทำต่อไปหรือต้องรอการใช้บังคับกฎหมาย และระยะยาวซึ่งแม้จะไม่เห็นผลสำเร็จในเวลาอันใกล้ แต่รัฐบาลนี้เห็นควรต้องวางรากฐานเพื่อให้รัฐบาลข้างหน้าเข้ามาพิจารณารับช่วงได้อย่างต่อเนื่อง และประการสำคัญคือ ต้องการให้ประชาชนเกิดความชัดเจน รู้ล่วงหน้าว่าประเทศของเราจะก้าวไปทางไหน จะมีอะไรเกิดหรือไม่เกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้เพื่อจะได้เตรียมตัวได้ถูกต้อง ประเด็นการศึกษา และเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม เป็นหนึ่งใน 11 ด้านที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญ และจะนำการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และความเป็นไทยมาใช้สร้างสังคมให้เข้มแข็งอย่างมีคุณภาพและคุณธรรมควบคู่กัน โดยการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และเผยแพร่มรดกทางวัฒนธรรม ภาษาไทยและภาษาถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งความหลากหลายของศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อการเรียนรู้ สร้างความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์ และความเป็นไทย นำไปสู่การสร้างความสัมพันธ์อันดีในระดับประชาชน ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ ตลอดจนเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี, 2557) ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความสำคัญต่อชุมชนที่จะต้องมีการสืบทอดองค์ความรู้ในท้องถิ่นจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งในชุมชนผ่านระบบการจัดการศึกษา ในชุมชนหรือเป็นการศึกษาแบบไม่เป็นทางการ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้องค์ความรู้ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการเผยแพร่ภูมิปัญญาเหล่านี้ไปยังชุมชนอื่น ๆ โดยรอบ เช่น การพัฒนาอาชีพ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงนับว่ามีความสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น การอนุรักษ์สิ่งที่ดีงามไว้ การฟื้นฟูสิ่งที่ดีงามที่หายไป เลิกไปหรือกำลังจะเลิกให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน (ศิริสุภา เอมหยวก และคณะ, 2548) และการประยุกต์หรือการผสมผสานความรู้เก่าให้เข้ากับความรู้ใหม่ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) มาใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการพัฒนาคลังความรู้ในการรวบรวมจัดเก็บ เพื่อให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการประกอบอาชีพและมีวิถีชีวิตที่ดีงามสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นให้ผู้ที่ต้องการศึกษาสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ทันทีซึ่งต้องอาศัยกระบวนการจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมของชุมชน

(Community Participation) ในการคิดร่วมกันหรือมีการปฏิสัมพันธ์กัน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2548)

ซึ่งรัฐบาลพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการ (Knowledge Management) เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ด้วยระบบร้านค้าออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีระบบการทำงานรองรับทั้งด้านการทำการตลาด วางแผน โฆษณา และบริหารองค์กร ผ่านระบบสื่อออนไลน์อินเทอร์เน็ต รวมไปถึงส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อุดมพร อมรธรรม, 2549) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญา ในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น และมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในและต่างประเทศ โดยรัฐบาลทำหน้าที่การประสานงานเพื่อให้เกิดระบบเชื่อมโยงการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยี การออกแบบ การเงิน จนกระทั่งถึงระบบการตลาดซึ่งเป็นความสำคัญที่จะผลักดันให้สามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนได้อย่างยั่งยืน (สถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2554) อีกทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ทุกคนในชุมชนสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ได้ทุกที่ทุกเวลา รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาต้นแบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างอาชีพในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ” เพื่อเป็นการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำไปสู่การสร้างอาชีพในชุมชนอย่างยั่งยืน อีกทั้งเป็นการประชาสัมพันธ์สินค้า และขายสินค้าทั้งใน และต่างประเทศ รองรับตลาดของอาเซียนที่จะเกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี 2558 และการเปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภคที่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การจับจ่ายไปตามแนวโน้มสำคัญ ๆ ของโลก รวมไปถึงผลการศึกษาด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการน่าจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษา การส่งเสริมอาชีพ การประชาสัมพันธ์ และการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปได้นอกจากนี้ยังเป็นส่วนช่วยเพิ่มความแข็งแกร่งแก่ชุมชน และเสริมสร้างความแข็งแกร่งต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตอย่างมั่นคงและยั่งยืน เพื่อก้าวให้ทันกับความเคลื่อนไหวในตลาดโลก อันจะนำไปสู่การสร้างเสถียรภาพ และความมั่นคงแก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

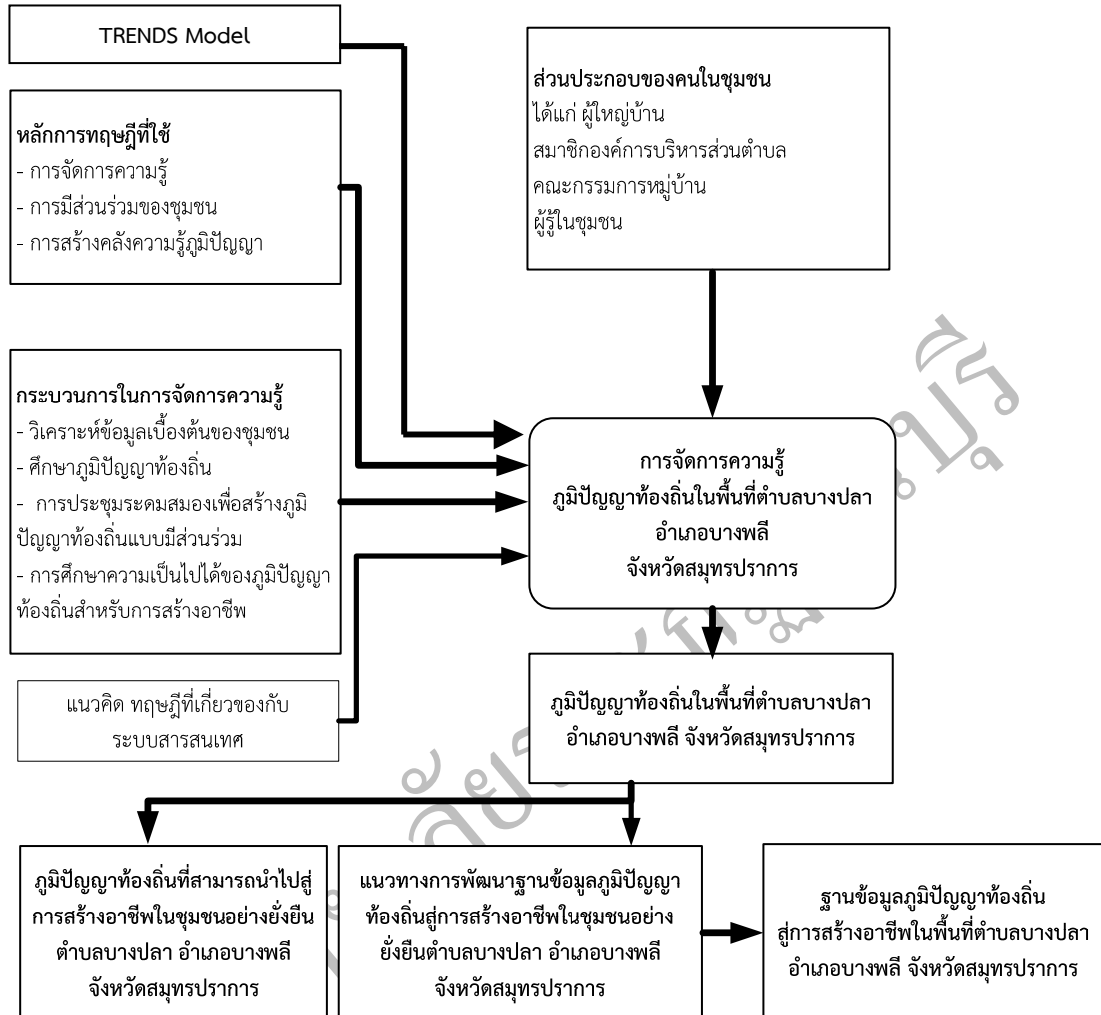
1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่สามารถสร้างอาชีพในชุมชนอย่างยั่งยืน
4. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาต้นแบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ สู่การสร้างอาชีพในชุมชนอย่างยั่งยืน
5. เพื่อพัฒนาต้นแบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างอาชีพในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ขอบเขตของโครงการวิจัย

การพัฒนาต้นแบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างอาชีพในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ขอบเขตการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชนในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 15 หมู่บ้าน
2. ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่สามารถนำมาสร้างอาชีพในชุมชนอย่างยั่งยืน
3. แนวทางการพัฒนาต้นแบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ที่สามารถนำมาสร้างอาชีพในชุมชนอย่างยั่งยืน

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากภาพ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างอาชีพในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เริ่มต้นจากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น การจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ และแนวคิดเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ เป็นต้น รวมไปถึงกำหนดกลุ่มเป้าหมายของคนในชุมชนสำหรับที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล เช่น ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้รู้ในชุมชน และประชาชนภายในชุมชน เป็นต้น จากนั้นนำมาสู่กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยการศึกษาบริบทชุมชนจากข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ การประชุมระดมสมอง การสนทนากลุ่มย่อย และการตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลภูมิปัญญา

ท้องถิ่นๆ ที่สามารถนำไปสู่การสร้างอาชีพในชุมชน และแนวทางการพัฒนาฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น จากนั้นจึงนำไปพัฒนาเป็นต้นแบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างอาชีพในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

นิยามศัพท์

นิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัยมี ดังนี้

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับการสร้างอาชีพ หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับความคิดเห็นจากราษฎรในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ให้มีการส่งเสริมเป็นการสร้างอาชีพภายในชุมชน

ต้นแบบฐานข้อมูล หมายถึง กระบวนการทำงาน โครงสร้างฐานข้อมูล และต้นแบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างอาชีพในชุมชนอย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่จะได้รับ

จากการพัฒนาต้นแบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างอาชีพในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ในครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ทั้ง ในเชิงปฏิบัติและเชิงวิชาการ ดังนี้

1. เชิงปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ระดับชุมชนและระดับหน่วยงานภาครัฐ

1.1 ระดับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1) ทำให้เกิดการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) ทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างคนในชุมชนในเรื่องของความรู้และช่องทางการจำหน่ายทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

3) ทำให้เกิดพัฒนาผู้นำกลุ่มให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการความรู้มากขึ้น

4) ทำให้เกิดการพัฒนาระบบการจัดการความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) และเกิดการพัฒนาคำรู้ให้กลุ่มให้มีความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น

5) ทำให้มีการนำความรู้ที่ได้จัดเก็บในระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การสร้างอาชีพในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

1.2 ระดับชุมชน

- 1) ทำให้เกิดการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน
- 2) ทำให้ชุมชนมีการกำหนดแผนพัฒนาชุมชนในด้านการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้เป็นลายลักษณ์อักษร
- 3) ทำให้ชุมชนได้ต้นแบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจัดเก็บองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับการเผยแพร่ และสร้างอาชีพ

1.3 ระดับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

- 1) ทำให้สถาบันการศึกษาเห็นความสำคัญของการจัดทำหลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ที่มีความชัดเจนมากขึ้น
- 2) ทำให้หน่วยงานภาครัฐมีการสนับสนุนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การตลาด การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่ถูกต้อง
- 3) ทำให้หน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบมีการกำหนดตัวชี้วัดการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดจำหน่ายสินค้าชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นรูปแบบธรรม
- 4) รัฐบาลสามารถกำหนดนโยบายในการพัฒนาขีดความสามารถการค้าแบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเป็นโอกาสในการปรับปรุงประสิทธิภาพของชุมชน องค์กร ธุรกิจ และภาครัฐ รวมถึงความรวดเร็ว ความสะดวก ความถูกต้องแม่นยำ การลดต้นทุน และการขยายโอกาสทางการตลาด ในสภาพการผลิตและการให้บริการที่มีคุณภาพเป็นพื้นฐาน หากการใช้พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศมีการพัฒนาอย่างเหมาะสม จะทำให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการขายปลีก การขายส่ง วงจรการผลิตและการจัดจำหน่าย (Supply Chain) รวมถึงการจัดการในภาคการผลิตและบริการรายสาขาที่มีความพร้อมในการแข่งขันมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเปิดโอกาสให้นักธุรกิจ นักอุตสาหกรรม นักการเงิน และผู้ให้บริการ

2. เชิงวิชาการ

- 2.1 ทำให้สามารถนำรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปประยุกต์ในกลุ่มองค์กรชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการจัดการความรู้ที่เหมาะสม
- 2.2 ทำให้ทราบถึงลักษณะของความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับการจัดการความรู้ และการนำไปสู่การพัฒนาอาชีพในชุมชนอย่างยั่งยืน
- 2.3 ทำให้ทราบแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเงื่อนไขที่ทำให้การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ
- 2.4 ทำให้มีข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอาชีพในพื้นที่ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ